

С. А. Кузнецова

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

«Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2014

УДК 658.15(075.8)
ББК 65.290-93я73
К 89

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11-5311 від 13.03.2013 р.)*

Рецензенти:

Алексеевко Л. М., доктор економічних наук, професор (Тернопільський національний економічний університет);

Буряк Л. Д., кандидат економічних наук, професор (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»);

Галушко О. С., доктор економічних наук, професор (Національний гірничий університет).

Кузнецова С. А. Фінансовий менеджмент [текст] : навч. посіб. / С. А. Кузнецова. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 126 с.

ISBN 978-617-673-242-6

Навчально-наочний посібник спрямований на формування необхідних теоретичних знань і набуття практичних навичок з фінансового менеджменту. Розкриваються концептуальні основи фінансового менеджменту, докладно висвітлюються питання фінансового менеджменту за об'єктами управління, викладаються особливості стратегічного фінансового менеджменту.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за ОКР «Магістр» зі спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» та ОКР «Спеціаліст» зі спеціальності 7.03050801 «Фінанси і кредит», інших спеціальностей галузі знань 0305 - «Економіка та підприємництво», аспірантів, викладачів, практиків у сфері фінансового менеджменту.

УДК 658.15(075.8)
ББК 65.290-93я73

ISBN 978-617-673-242-6

© С. А. Кузнецова, 2014.
© «Видавництво «Центр учбової літератури», 2014.

ЗМІСТ

Передмова	7
ЧАСТИНА 1 ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	9
Розділ 1. Теоретичні основи фінансового менеджменту	9
1.1. Сутність фінансового менеджменту	9
1.2. Функції фінансового менеджменту	11
1.3. Система збалансованих показників (BSC)	12
Питання для самоконтролю	15
Розділ 2. Організаційні основи фінансового менеджменту	16
2.1. Фінансовий менеджер в компанії	16
2.2. Специфіка організації фінансового менеджменту в торгових компаніях	17
2.3. Специфіка організації фінансового менеджменту в страхових компаніях та банках	18
2.4. Специфіка організації фінансового менеджменту в сфері суспільного управління, неприбуткових організаціях та сфері охорони здоров'я	18
2.5. Фінансовий контроль на підприємстві	19
Питання для самоконтролю	35
Розділ 3 Система забезпечення фінансового менеджменту	36
3.1. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту	36
3.2. Нормативне забезпечення фінансового менеджменту	38
3.3. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту	39
Питання для самоконтролю	42
ЧАСТИНА 2 ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЗА ОБ'ЄКТАМИ	43
Розділ 4. Управління грошовими потоками на підприємстві й визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	43
4.1. Сутність грошових потоків та методи їх розрахунків	45
4.2. Політика та методи управління грошовими потоками підприємства	45
4.3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	47
Питання для самоконтролю	49

Розділ 5. Управління формуванням прибутку	50
5.1. Сутність управління прибутком компанії.....	50
5.2. Управління формуванням доходів та витрат.....	51
5.3. Управління формуванням прибутку з використанням CVP-аналізу.....	52
5.4. Оцінка ефективності фінансового менеджменту прибутку та його трансформації в ринкову вартість підприємства.....	53
Питання для самоконтролю.....	54
Розділ 6. Управління розподілом прибутку	55
6.1. Сутність управління розподілом прибутку.....	55
6.2. Управління розподілом прибутку серед власників (Дивідендна політика).....	56
6.3. Управління тезаврацією прибутку.....	57
Питання для самоконтролю.....	58
Розділ 7. Управління необоротними активами	59
7.1. Сутність управління активами підприємства.....	59
7.2. Управління основними засобами підприємства.....	60
7.3. Оцінка ефективності управління необоротними активами підприємства.....	62
Питання для самоконтролю.....	64
Розділ 8. Управління оборотними активами	65
8.1. Сутність управління оборотними активами.....	65
8.2. Управління запасами підприємства.....	66
8.3. Управління дебіторською заборгованістю підприємства.....	67
Питання для самоконтролю.....	69
Розділ 9. Управління вартістю та оптимізація структури капіталу	70
9.1. Сутність управління капіталом підприємства.....	70
9.2. Інструментарій визначення вартості капіталу.....	72
9.3. Теорія оптимізації структури капіталу.....	73
Питання для самоконтролю.....	74
Розділ 10. Управління процесом залучення капіталу	75
10.1. Джерела залучення капіталу.....	75
10.2. Залучення капіталу через випуск акцій та дивідендну політику.....	75
10.3. Залучення капіталу через привілейовані акції.....	77
10.4. Залучення капіталу через цінні папери.....	78
Питання для самоконтролю.....	79

ЧАСТИНА 3. СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ	80
Розділ 11. Управління інвестиціями та фінансовими ризиками	80
11.1. Управління інвестиціями підприємства.....	80
11.2. Сутність управління фінансовими ризиками.....	81
11.3. Формування моделі управління фінансовими ризиками підприємства.....	82
Питання для самоконтролю.....	84
Розділ 12. Аналіз фінансових звітів	85
12.1. Сутність та склад фінансової звітності підприємства.....	85
12.2. Сутність аналізу фінансових звітів. Вертикальний та горизонтальний аналіз фінансових звітів.....	88
12.3. Аналіз руху грошових коштів.....	93
12.4. Аналіз фінансових коефіцієнтів: український та міжнародний досвід.....	95
Питання для самоконтролю.....	99
Розділ 13. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування	100
13.1. Сутність фінансового планування на підприємстві.....	100
13.2. Основи бюджетування.....	101
13.3. Організація бюджетного процесу на підприємстві.....	108
13.4. Фінансове прогнозування на підприємстві.....	109
13.5. Основи стратегічного фінансового планування на підприємстві.....	110
Питання для самоконтролю.....	112
Розділ 14. Антикризове фінансове управління на підприємстві	113
14.1. Сутність антикризового фінансового управління підприємством.....	113
14.2. Створення системи раннього попередження та реагування (СРПР).....	114
14.3. Управління фінансовою санацією та реструктуризацією підприємства.....	116
14.4. Моделі діагностики банкрутства підприємства.....	117
Питання для самоконтролю.....	120
Бібліографічний список.....	121
Предметний покажчик.....	123

ПЕРЕДМОВА

Переоформлення концепції управління економічними суб'єктами, що притаманне українській та світовій економіці на сучасному етапі розвитку ринкових відносин та становлення «економіки знань», визначає необхідність перегляду підходів до побудови системи фінансового менеджменту на підприємстві з метою їх вдосконалення.

Навчально-наочний посібник повною мірою враховує сучасні міжнародні досягнення фінансової науки й практики та дозволяє адаптувати студентів до існуючих потреб бізнес-середовища. В навчальному посібнику, який складається з 3 частин, розкриваються концептуальні основи фінансового менеджменту, докладно висвітлюються питання фінансового менеджменту за об'єктами управління, викладаються особливості стратегічного фінансового менеджменту. Окрему увагу приділено специфіці організації фінансового менеджменту підприємств різних видів економічної діяльності, особливостям побудови системи збалансованих показників, механізму формування бюджетів на підприємстві.

Навчально-наочний посібник призначений для вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент».

Мета дисципліни — формування системи знань з управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання.

Завдання дисципліни — вивчення сутності та методологічних основ фінансового менеджменту, управління фінансовими ризиками та застосування інструментів антикризового керування підприємством; набуття навичок управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами; оволодіння методикою визначення вартості капіталу та з'ясування способів оптимізації його структури.

Місце серед інших дисциплін. Дисципліна «Фінансовий менеджмент» тісно пов'язана з іншими дисциплінами, які вивчалися та вивчаються студентами, такими, як «Гроші та кредит», «Економіка підприємства», «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Міжнародні розрахунки і валютні операції», «Інвестування», «Корпоративні фінанси та ризики».

Методика вивчення навчальної дисципліни базується на синтезі лекцій, практичних занять та виконанні індивідуальних методичних завдань, які передбачають аналіз конкретних ситуацій, тестування та самостійної поза аудиторної роботи студентів.

Навчально-наочний посібник спрямований на формування необхідних теоретичних знань і набуття практичних навичок з фінансового менеджменту.

Після завершення вивчення дисципліни студент повинен знати: цілі й завдання, стратегія і тактика фінансового менеджменту; фінансову звітність та методику розрахунку фінансових коефіцієнтів; особливості організації фінансового менеджменту залежно від форми організації бізнесу та сфери діяльності; організаційне забезпечення фінансового менеджменту; показники інформаційного забезпечення

фінансового менеджменту та зміст фінансової звітності; види грошових потоків та принципи управління ними; методику визначення вартості грошей у часі; фактори, що впливають на формування прибутку та варіанти розрахунку прибутку; сутність та методику розрахунку операційного левериджу; склад і структура активів підприємства; показники, що характеризують ефективність залучення та використання капіталу підприємства; сутність та методику розрахунку фінансового левериджу; сутність, значення та форми інвестиційної діяльності підприємства; цілі й завдання фінансового планування та прогнозування; методи прогнозування банкрутства підприємства; вміти: проводити аналіз фінансової діяльності підприємства на основі його фінансової звітності; складати звіт про рух коштів та проводити оцінку ефективності вхідних та вихідних грошових потоків; оцінювати майбутню і теперішню вартість грошового потоку з урахуванням інфляції, простих чи складних відсотків та ризику; аналізувати розподіл і використання прибутку та оцінювати вплив на нього внутрішніх та зовнішніх факторів; визначати оптимальну об'єм і структуру активів та оцінювати ефективність їх використання; розраховувати вартість капіталу та визначати його оптимальну структуру.

Матеріал викладений у схемах, графіках і таблицях що уможливорює наочність сприйняття інформації студентами, а тому і краще його засвоєння. В зручній та доступній формі надано формули для розрахунків та їх пояснення, структурно подано основні теоретичні, методичні та організаційні засади фінансового менеджменту. З метою закріплення теоретичного матеріалу наприкінці кожної теми надано перелік питань для самостійного контролю знань.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за ОКР «Магістр» зі спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» та ОКР «Спеціаліст» зі спеціальності 7.03050801 «Фінанси і кредит», інших спеціальностей галузі знань 0305 - «Економіка та підприємництво», аспірантів, викладачів, практиків у сфері фінансового менеджменту.